

Richard WAGNER: Válogatott írások

(Rózsavölgyi és Társa, 2020)

„Jelen írásban a zenei tevékenységnek azzal a területével kapcsolatos tapasztalataimat és megfigyeléseimet szándékozik közzétenni, amely a gyakorlatban mindeddig csak a rutinra, a megítélés terén pedig a tudatlanságra maradt. A tárgyról alkotott saját ítéleteimben nem magára a karmesterre, hanem a zeneszerekre és énekesekre hivatkozom majd, mivel csakis ők képesek helyesen érzékelni, hogy jól vagy rosszul dirigálják-e őket, amiről azonban kétségtelenül csak akkor szerezhetnek tudomást, ha, s ez bizony egészen kivételesen esik meg, egyszer végre jól dirigálják őket.”

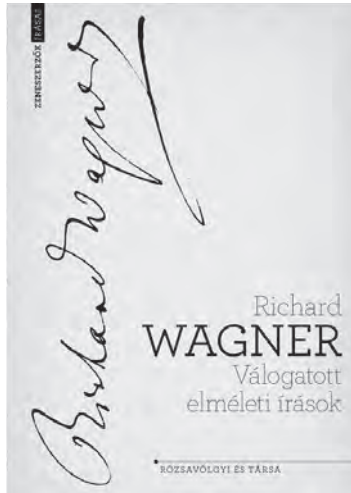
A fenti idézettel kezdődik Wagnernek A vezényletről című, 1869-ből való írása, amelyet afféle „Ajánlás”-ként emeltem ki, hogy a kötet egészét gyakorló (leginkább zenekari!) muzsikusok figyelmébe ajánljam.

Az író – ír, az olvasó – olvas, a muzsikus – muzsikál. Mégsem haszontalan, ha „ellátogatnak” egymás fő területére, hiszen az ott szerzett tapasztalatok alapján (jó esetben) a saját tevékenységüket is kicsit más megvilágításban szemlélhetik, s főképp: végezhetik!

Wagner olvasása: régi adóssága a magyar muzsikustársadalom egészének. Némi felmentésül szolgálhat, hogy anyanyelvünkön korábban – a wagneri életmű sajátos fejezetének tekinthető gazdag termésnek – csupán elenyésző része volt olvasható (a Rózsavölgyi és Társa kiadásában, a „Zeneszerzők írásai” sorozatban megjelent könyv Függelékéből bárki megbizonyosodhat erről). Most viszont alapvetően változott a helyzet, hiszen mintegy harmadfélszáz oldalnyi – túlzás nélkül állítható: közhasznú – olvasnivalót kapunk kézhez, érthető fordításban (Csobó Péter György és Fejérvári Boldizsár kitűnő teljesítményeként – előbbtől származik az esztétikai értékeléssel felérő Utószó is).

Annál is aktuálisabb ez az olvasnivaló (pontosabban, ennek széles szakmai körben való megismerése), mivel a Budapesti Wagner Napoknak a nemzetközi élvonalba való betagozódása óta megannyi hazai muzsikus a „saját bőrén” tapasztalhatta meg a wagneri varázs többirányú hatását. Vélhetően módosult is a szerző megítélése (pozitív irányba térítve ki a mérleg nyelvét), habár talán csak a maximálisan igénybevevő feladatok fáradalmainak a kipihenését követően. Mert akkor már a varázslás résztvevői aligha tagadhatták le: megérte!

A Wagnerrel (elsősorban személyével) kapcsolatos adalékok (köztük megannyi elmarasztaló, sőt, akár viszsztatasztító) alapján azonban korántsem lehet „hiteles” képet kialakítani a korszakos jelentőségű (és a későbbi zeneirodalom alakulását is befolyásoló) muzsikusról. Érdemes közelebből megismerkedni zenéjén túl azokkal a gondolatmenetekkel is, amelyek – akár csak időszak-

san – hatottak, illetve visszahatottak zeneszerzői munkájára.

Korántsem a kötet végigolvasását javaslom első nekifutásra. Zenekari muzsikusoknak vélhetően A vezényletről szóló írás a leginkább testhezálló, hiszen olvasás közben bőségesen lesz alkalmuk utólagos kommentáláshoz, gyakran örömmel fedezve fel olyan jelenségek „gyökerét”, amelyek saját napi munkájuk során nem kevés bosszúság forrása volt.

Nem szabad szem elől téveszteni: mielőtt színpadi művei előadásra kerültek volna, Wagner operakarmesterként tevékenykedett, tehát – bármennyire indulatosan és nemritkán szubjektíven

ítélte is meg kora német praxisát – a saját bőrén tapasztalta meg mindazokat a jelenségeket, amelyek ellen kirohant. Arra pedig aligha kell felhívni az olvasó figyelmét, hogy milyen alapos zenei ismeretek, és milyen – elsősorban az alkotókra jellemző – értő kottaolvasás, azaz, a szerzői szándékokra irányuló figyelem birtokában alakította ki véleményét. És ez akkor sem lebecsülendő, ha sugallatosan saját magának, saját karmesteri munkájának állít emléket (mert kollégái vagy „régis stílusúak”, vagy „elegáns, ám felszínesen képzett hangverseny-dirigensek”, vagy pedig operakarmesterek, „akiket csak a legáltalánosabb kézműves ismeretek alapján lehet megítélni”).

Az írás, mint tevékenység: mindenkor széles fórum Wagner számára, lehetőség, hogy verbálisan (intellektuálisan, és nem utolsó sorban: indulatilag) hathasson sokakra – az opera- és koncertlátogatókon túl a potenciális közönségre is. Éppen ezért a műfajilag különbözőképp „besorolható” publikációk gyakran nem korlátozódnak a címben meghirdetettre, hanem a szerző „elkalandozik”, és ilyenkor tudatosan kitágítja a korrekt kontroll-határokat. A korabeli zenei élet prominenseit sem kíméli, nem is kell szó szerint venni mindent, amit leír – de ahol zenéről, a szerzők (s elsősorban Beethoven, de a szimfonikus költeményekkel foglalkozó tanulmányban Liszt) iránti értő tisztelet mutatkozik meg. Vágyak, tervek, elképzelések és elvárások – és megannyi „emberi” gesztus hatja át az írásokat. Ezért is érdemes sorra venni valamennyi válogatott elméleti írást – sőt, ajánlott irodalomnak tekinteni a magyarul megjelent továbbiakat is (közülük elsősorban a Beethovenról szóló tűnik aktuálisnak!).

Alkotó ÉS előadóművész gondolatai ezek, aki minden megjegyzésével kora kulturális életére is reflektál. Tanulságos, egyszersmind érdekes olvasnivaló (egy „szakmai jótanács”: a wagneri körmondatok érdemi követése néha afféle szellemi erőpróba is, érdemes tudatosan törekedni az olvasás ideális, akár egy-egy bekezdésen belül is változó „tempójának” megtalálására). *Fittler Katalin*